

Datum 2018-10-22

Till:

Finansmarknadsavdelningen, Bankenheten

Finansdepartementet

Fi2018/02359/B

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.fma.b@regeringskansliet.se

Remissyttrande ”Tryggad tillgång till kontanter” (SOU 2018:42)

11 Åtgärder för att trygga tillgången till kontanter

PRO, RPG, SKPF- pensionärerna och SPF Seniorerna – med tillsammans 830 000 medlemmar – välkomnar de förslag som Riksbankskommittén nu lagt fram och samtliga partier står bakom. Bankers skyldighet att tillhandahålla rimlig tillgång till kontanttjänster är en fråga som engagerar många av våra medlemmar. Vi anser också att det är mycket glädjande – och talande – att den politiska enigheten är så stor i denna för äldre centrala fråga.

Vi är positiva till en teknikutveckling som möjliggör digitala betalningar och insättningar. Men den nya tekniken får inte leda till att stora grupper utestängs helt eller delvis från möjligheten till att genomföra transaktioner, eller att dessa försvåras eller fördyras. Det är i alla konsumenters intresse att vi bevarar det enda icke-kommersiella betalningsmedel som ett alternativ till de digitala kommersiella betalningsmedlen. Personer utan tillgång till viss teknik, internetuppkoppling, bankkonto eller betalkort är beroende av kontanter. Även personer utan internetvana eller personer med vissa funktionsvariationer föredrar ofta kontanter då de digitala tjänsterna inte är anpassade efter deras behov. Även integritetsskäl talar för att det behöver finnas betalningsmedel som inte automatiskt leder till att individens köpvanor registeras och lagras hos försäljaren.

De statliga stödinsatserna som genomförs idag – gällande kontantuttag, insättning, dagskassor osv – för boende i glesbygden ger alldeles för liten effekt. Det krävs större insatser.

12 Ingripanden och sanktioner

Gällande sanktionsavgiften anser vi det mycket viktigt att den sätts till ett belopp som har en verklig effektiv, preventiv effekt, samt att beloppet kan justeras kontinuerligt för att uppnå denna effekt. Vi saknar i utredningen en tydlig motivation av schablonbeloppet på 5 000 kr och hur detta belopp förhåller sig till de besparingar bankerna kan göra på att dra ner på kontantservicen. Vi vill också att schablonbeloppet ska kunna höjas vid behov.

13 Förhållandet mellan statliga insatser och kraven på vissa banker

Tillgången till kontanter är inte det samma som möjligheten att kunna använda kontanter. Den viktigaste kritiken från oss är att de föreslagna åtgärderna inte kommer räcka för att trygga möjligheten att kunna *betala* kontant. Enligt utredningen kommer åtgärderna endast bromsa och inte vända utvecklingen av minskad kontantanvändning. Utredningen framhåller också att åtgärderna ”inte nödvändigtvis är en tillräcklig åtgärd för att vända utvecklingen mot att allt färre handlare tar emot kontanta betalningar” (s. 151).

Om bankerna, enligt förslaget, får ansvaret för tillgången kontanttjänsterna i hela landet så ökar möjligheten, och incitamenten för, att hålla igång hela kontantkedjan i hela landet.

Vi vill både att tillgången till kontanter säkras och att kontanter ska kunna användas. Med nuvarande utveckling och enligt handlares egna förutsägelser kommer fler och fler handlare och restauranger att sluta acceptera kontanter. Detta drabbar alla de människor som är i digitalt och ekonomiskt utanförskap, samt glesbygd och även samhällets motståndskraft mot kriser.

Ett krav på handlare att ta emot kontanter måste dock göras på rätt sätt. Här borde vi lära av våra nordiska grannländer. Som nämns i utredningen är handlare i Danmark exempelvis tvungna att ta emot kontanter, men undantag har gjorts i vissa branscher för sena kvällar och nätter, för att minska rånriskan.

14 Riksbankens ansvar för kontantförsörjningen och kontanthantering

I Danmark är kontantdistributionen mer reglerad då Danmarks Nationalbank sköter transporten av kontanter samt bestämmer var och till vilket pris värdebolag kan hämta ut kontanter för att distribuera vidare till näringsidkare och uthämtningsställen. I Sverige däremot sköts kontanthantering i huvudsak av två privata bolag. Bankomat AB äger 60 procent av uthämtningsställena och 100 procent av depåerna. Loomis AB sköter kontantdistributionen från fem av sex depåer (Nokas AB använder den sjunde) (s.91). Bankomat och Loomis kan därför sägas vara i monopolställning i sina respektive delar i kontantkedjan.

Att bättre reglera priserna hos depåerna och spridningen av depåer i landet, samt av kostnaderna för dagskassahantering och andra kontanttjänster som erbjuds av värdebolagen är ett sätt att göra det billigare för handlare att hantera dagskassor (särskilt i glesbygden). Detta skulle också öka de ekonomiska incitamenten för handlare att ta emot kontanter. På samma sätt som bankernas priser för att hantera dagskassor föreslås regleras av PTS bör Bankomats och Loomis priser kunna regleras av en myndighet, då de förra båda i princip är i monopolställning i sina respektive marknader.

Om inte detta kan ske på ett tillfredsställande sätt bör Riksbanken eller staten ta över ansvaret över depåverksamheten och kontantdistributionen. Detta kan till exempel ske genom en upphandling med tydligare krav på redovisning av kostnader och en reglering av priser och spridning av depåer, och vid behov subventioner. I utredningen upprepas flera gånger fördelarna med statligt ansvar över denna verksamhet, men endast översyn, analysering och rapportering föreslås innefattas i detta ansvar. Att översyn, analysering och rapportering föreslås tydliggöras i lag är välkommet, men om inte spridningen av depåer, dess priser och kontanttransporterna kan konkurrensutsättas eller regleras behöver ansvaret för tjänsterna ges till Riksbanken eller annan myndighet. Mycket av den existerande infrastrukturen borde i så fall kunna fortsätta användas fast under statligt ansvar.

För flera branscher såsom livsmedelsbranschen eller andra försäljare av vardagsvaror bör också krav kunna ställas på att ta emot kontantbetalningar, såsom gjorts i Danmark.

Konkurrensfördelar ska inte kunna uppnås genom att sluta ta emot kontanter och därigenom försämra för vissa konsumenter, varav många är äldre.

Genom en reglering av priser för kontantdistribution med inriktning på att sprida kostnaderna över landet eller statens eventuella övertagande av huvudansvaret, bör handlares kostnader för kontanthantering kunna hållas nere. Vid behov och med riktade insatser skulle också handlares kontanthantering kunna subventioneras av det offentliga. När detta är gjort borde krav kunna ställas på de flesta handlare och restauranger att ta emot kontantbetalningar (undantag av praktiska skäl som till exempel hantering av stora belopp för särskilda branscher eller företag kan göras). Bara då kan äldre känna sig trygga med att det lagliga icke-kommersiella betalningsmedlet kontanter faktiskt går att både få tag på och handla för.

Även om vi vill värna om tillgången till kontanter betyder inte det att vi ser behovet av större insatser för att öka äldres möjlighet att tillgodogöra sig de digitala möjligheterna inom betaltjänstområdet – även inom föreningslivets verksamhet. Vi kräver en statligt finansierad folkbildningsinsats och att äldre samt personer med funktionsvariationer involveras i framtagandet av framtida nya digitala betaltjänster.

Vår önskan är att, efter remisstidens utgång, denna fråga behandlas skyndsamt av regering och riksdag. Den utveckling vi ser idag är mycket alarmerande och förändringar brådskar.

Stockholm dag som ovan

Christina Tallberg
Ordförande
Pensionärernas Riksorganisation

Monica Blomberg
Förbundsordförande
Riksförbundet PensionärsGemenskap

Berit Bölander
Förbundsordförande
Svenska KommunalPensionärernas Förbund

Eva Eriksson
Förbundsordförande
SPF Seniorerna